

॥ तस्य वाचकः पणवः ॥

रुतभर

आत्मनो हिताय जगतः सुखाय

'योग'लिक्षा लापीओ, 'लिक्षु'भनी गुरुद्वार;
मुमुक्षु जइर पामशे, सौनो मुजमां लाग.

॥ ॐ ॥

॥ तस्य वाचकः प्रभवः ॥

卐 समस्त ओम् परिवारने निमंत्रण 卐

सद्धर्म प्रेमी श्री _____

परमगुरु ओम्परमात्मानी कृपाधी, तथा प. पू. गुरुदेवनी निश्रामां गुरुपूर्णिमा महोत्सव उजववानुं निर्धारित छे. तेना कार्यक्रमनो द्विय लाभ लेवानुं आपने कुटुंब तथा मित्रमंडल सांजन छार्दिक निमंत्रण छे.

गुरुप्रेमीओ गुरुदर्शन-सत्संग माटे कही निमंत्रणनी राह जेता नथी.

पू. श्री गुरुदेव तथा ट्रस्टनो परिचय आपती पुस्तिका “कान्त चिन्तन” नी विमोचन-विधि आ न द्विसे थरो.

समय : ७-७-६० (शनि) अने ८-७-६० (रवि)

स्थल : दुंगरी, पावागढनी पासै.

निमंत्रक

गुरुपूर्णिमा उत्सव समितिना
नय ओम्गुरुदेव

તંત્રીસ્થાનેથી....

“રુતમ્બરા” ના વાંચકોને એ જાણાવતાં આનંદ થાય છે કે આ અંક સાથે “રુતમ્બરા” છ વર્ષ પૂરાં કરી સાતમા વર્ષમાં પ્રવેશે છે. સામયિકની પ્રગતિ તેના વાંચકગણને આભારી છે. સતત છ વર્ષથી વાંચકગણ દ્વારા સાંપડેલા સહકાર બહુલ તેઓના આભાર. વાંચકવર્ગની સાથે સાથે સામયિકના પ્રકાશક ઓમચુડુ પ્રેમસમર્પણધ્યાનભિક્ષુ પરિવારને પણ અભિનંદન આપવા ઘટે. કારણકે ગમે તેવા - અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ - સંજોગોમાં આ સામયિકનું પ્રકાશન નિયમિતપણે થઈ રહ્યું છે. પ્રકાશકની સાથે સાથે પ્રકાશન સમિતિને પણ ધન્યવાદ. કારણકે “રુતમ્બરા”માં પિરસાતા સાહિત્યનો વિશિષ્ટ સ્તર સતત જાળવીને પ્રકાશન સમિતિએ વાંચકોને મૌલિક સાહિત્યમાં રસતરજોળ કરી દીધા છે. અને છેલ્લે... ઓમપરિવાર અને ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટના આધ્યાત્મિક વડા પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીને મારા કોટિ કોટિ વંદન કે જેઓના માર્ગદર્શન અને પ્રેરણા સિવાય “રુતમ્બરા” ના પ્રકાશનનું કાર્ય શક્ય જ ન બન્યું હોત.

પૂ. યોગભિક્ષુજીના નામ અને તેમના મૌલિક સાહિત્ય તથા બહુજનહિતાય-બહુજનસુખાયનાં કાર્યોથી બહોળો આધ્યાત્મિક સાધકવર્ગ સુપરિચિત છે. છેલ્લાં ત્રણ-ચાર વર્ષથી ગુજરાતનાં તમામ અગ્રગણ્ય દૈનિકપત્રો, સામયિકો અને પત્રિકાઓમાં તેઓના તાર્કિક લેખો અવારનવાર પ્રગટ થતા રહે છે. ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ દ્વારા પૂજ્યશ્રીનાં પ્રવચનોની ઓડિયો-વિડિયો કેસેટ પણ તૈયાર કરવામાં આવી છે. તદ્ઉપરાંત

ટ્રસ્ટે લગભગ પચીસેક પુસ્તકોનું પ્રકાશન કર્યું છે અને તેમાંનાં કેટલાંક પુસ્તકોની દ્વિતીય આવૃત્તિ પણ પ્રગટ કરવામાં આવી છે.

ઉપરોક્ત તમામ જાળવે એ વાતની નક્કર સાબિતી છે કે વાંચકવર્ગ હવે આધ્યાત્મિક, તાર્કિક અને મૌલિક સાહિત્ય વાંચવાનું વધુ પસંદ કરે છે. એક તરફ બ્યારે નૈતિક મૂલ્યોનું વધુ ને વધુ અધઃપતન થઈ રહ્યું હોવાનો ભય એવાઈ રહ્યો છે ત્યારે “રુતમ્બરા”ના તમામ વાંચકોને મારી નસ્ર અરજ છે કે હવે તેઓએ કમર કસીને જાલા થઈ જવાનો વખત આવી ગયો છે; નૈતિક મૂલ્યો વિષેની મૌલિક સમજ આપતા સાહિત્યનો વધુમાં વધુ પ્રચાર અને પ્રસાર થાય અને તેના દ્વારા નૈતિક મૂલ્યોનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા માટે દરેક વાંચકને મારી નસ્ર વિનંતી.

“રુતમ્બરા” મારું નથી, ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટનું નથી, કે નથી તે ફક્ત પૂ. યોગભિક્ષુજીનું; “રુતમ્બરા” તો આપણા સૌનું છે. તેમાં પિરસાતું સાહિત્ય “આત્મનો હિતાય જગતઃ સુખાય” અર્થે છે. તેથી “રુતમ્બરા” આપણા સૌનું કહેવાય અને જે તે આપણા સૌનું હોય તો આપણા સૌની એ પવિત્ર ફરજ છે કે તેની પ્રગતિમાં આપણે સૌ સહભાગી થઈએ; અને પ્રગતિમાં સહભાગી થવું એટલે સ્વકલ્યાણ અને પરકલ્યાણ અર્થે પ્રમાણિક પ્રયત્નો કરવો.

નોંધ : “રુતમ્બરા” સામયિક એ ત્રિમાસિક છે. વર્ષના કુલ ચાર અંક લગભગ જુલાઈ, ઓક્ટોબર, ડિસેમ્બર અને એપ્રિલ માસમાં પ્રગટ થાય છે.

ऋतम्भरा

(ऋतम्भरा એટલે અનુભવયુક્ત સત્યથી ભરેલું)

(બહુજન હિતાય - બહુજન સુખાય)

અંક : ૯૦-૯૧

૫૫ ૧

માનદ તંત્રી : નૈપથ વ્યાસ

મુક્તા

(પાતંજલ યોગદર્શન-સમાધિપાદ)

(પ. પુ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલિક્ષુણ્ય રચિત 'મુક્તા' પુસ્તકમાંથી સાભાર)

પાતંજલ યોગદર્શનના સમાધિપાદનું એક-તાલીસમું સૂત્ર આપણે બધા અંકમાં સમજ્યા જેનો ભાવાર્થ હતો- વૃત્તિઓ ક્ષીણ થઈ ગઈ છે જેની તેવું ચિત્ત, આત્મામાં કે ઇન્દ્રિયોમાં કે વિષયોમાં જેમાં પણ લગાડવામાં આવે છે તેમાં શુદ્ધ સ્ફટિકમણિની જેમ તદ્રૂપ થઈને સમાધિસ્થ થઈ જાય છે. યોગદર્શનના સમાધિપાદમાં હવે સમાધિ વિષેનાં સૂત્રો આવે છે. એ તાલીસમા સૂત્રમાં પતંજલિમુનિ કહી રહ્યા છે કે-

તત્ત્વ શબ્દાર્થ જ્ઞાનવિકલ્પૈઃ સંકીર્ણા
સવિતર્કા સમાપત્તિઃ ॥ ૪૨ ॥

ભાવાર્થ : શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાનના ભેદથી જે સંકળાયેલી છે તેને સવિતર્ક સમાપત્તિ-સમાધિ કહે છે.

વિસ્તાર : જેમાં શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાનનો ભેદ બનેલો રહે; શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાનના ભેદથી જે મિશ્રિત હોય તેને સવિતર્ક સમાપત્તિ-સવિતર્ક સમાધિ કહેવામાં આવે છે. તત્ત્વ=તેને એટલે કે જે સમાધિમાં શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાનનો વિકલ્પ બનેલો હોય તેને (આ ત્રણેય ગુદાં ગુદાં અસ્તિત્વ ધરાવતાં હોય ત્યાં સુધી તેને) સવિતર્ક એકાગ્રતા કહેવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત વાતને સમજવા માટે ગાયનું એક દષ્ટાંત લઈએ. " ગાય " એક શબ્દ છે. એ શબ્દ તે ગાય નથી પરંતુ ગાય માટેનો એક શબ્દ માત્ર છે. ગા અને ય બે અક્ષરો મળીને ગાય શબ્દ

થયો. તે શબ્દથી આપણને શેનું જ્ઞાન થયું ? એક પશુવિશેષનું કે જેને બે શિંગડાં છે, બે મોટા કાન છે, લાંબું મોઢું છે, એક પૂંછડું છે, ચાર પગ છે, તેનો લાલ, ઘોળો કે કાળો એવો કોઈ રંગ છે, તે દૂધ આપે છે અને તે પવિત્ર અને અતિ ઉપયોગી પ્રાણી છે. ગાય શબ્દથી આપણને એ શબ્દનો અર્થ શો એ સમજાય છે અને એ ગાય શબ્દથી તે ગાય શબ્દનો આ જ અર્થ છે એવો જે નિર્ણય કરનાર તે " જ્ઞાન ". ગાય તો શબ્દ થયો, પણ એ ગાય શબ્દનો આ જ અર્થ છે, તે એનું જ્ઞાન થયું. ગાય શબ્દનો આ જ અર્થ, ગાય શબ્દનો બીજો કોઈ અર્થ નહીં, ગાય શબ્દનો અર્થ આ લાંબું-પહોળું એક ઝાડ ઊભું છે એ નહીં, ગાય શબ્દનો અર્થ આ બે પાંખવાળું કાળું પક્ષી બેડું છે એ નહીં; અમુક શબ્દનો અમુક જ અર્થ અને અમુક શબ્દનો અમુક અર્થ તેવો જે નિર્ણય કરે તે " જ્ઞાન ". આમ આ ત્રણે ગુદાં બનેલાં રહે; જે એકાગ્રતામાં આ ત્રણ વિકલ્પ રહે (આ જગ્યાએ વિકલ્પ એટલે આ ત્રણેયનો ગુદો ગુદો ભેદ રહે) તેને સવિતર્ક સમાપત્તિ કહેવામાં આવે છે. આ તો એક ગાય શબ્દનું દષ્ટાંત આપ્યું. તેના માટે બીજું એક દષ્ટાંત સમજીએ.

જેમકે આપણે ઓમનો જપ કરતા હોઈએ. આગળ સૂત્ર આપ્યું ને કે " તત્ પ્રતિષેધાર્થમ્ એકત્ત્વવાક્યાસઃ " (અર્થ : વિદ્વોના નાશ માટે

ગુલાઈ-૯૦

એકતત્વનો અભ્યાસ કરવો.) એકતત્વ એટલે સર્વવ્યાપક એવું પરમતત્વ. તે પરમતત્વનો ઘોષક શબ્દ છે ઓમ. ઓમ તો પરમતત્વનો ઈશ્વરનો ઘોષ કરાવનારો એક શબ્દમાત્ર છે. તે શબ્દ ઈશ્વર નથી પણ તે શબ્દથી જે અર્થનો ઘોષ થાય છે તે ઈશ્વર છે.

ઓવીસ, પચ્ચીસ અને છવ્વીસ; તે ત્રણ સૂત્રોમાં જે વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તે થયો તેનો અર્થ. ઓમ તે “શબ્દ” અને તેનું જે ઉપરોક્ત સૂત્રમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તે “અર્થ”; અને આ સૂત્રોમાં જે કહેવામાં આવેલો છે તે જ તેનો અર્થ તેવો જે નિર્ણય તે “જ્ઞાન” થયું. આમ આ ત્રણ થયાં; શબ્દ, એ શબ્દથી તેનો જે અર્થ અને એ અર્થથી તેનું જે જ્ઞાન. આ ત્રણેય - શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાન જે સમાધિમાં-એકાગ્રતામાં જુદાં જુદાં રહે તેનું નામ સવિતર્ક સમાધિ.

આપણે ધ્યાનમાં બેઠા હોઈએ અને મંત્રનો જપ ચાલતો હોય, પુનઃ પુનઃ તેનું રટણ ચાલતું હોય એ શબ્દ થયો. એ રટણની સાથે સાથે તેનો જે અર્થ તે પણ કલ્પનાયક સમક્ષ ખરો થતો હોય- જેમકે આપણે “ગુરુ-ગુરુ” નો જપ કરતા હોઈએ તો “ગુરુ-ગુરુ” તે શબ્દ થયો કહેવાય. “ગુરુ-ગુરુ” એવા રટણની સાથે જ આપણા ગુરુની મૂર્તિ આપણા માનસિક-સૂક્ષ્મ કલ્પનાયકથી સમક્ષ એવી રીતે જાપસી આવે કે જાણે ગુરુદેવ સ્થૂળ સ્વરૂપે જ આપણી સન્મુખ બેઠા છે.

—તે થયો તેનો “અર્થ” અને ગુરુ શબ્દનો અમુક જ અર્થ તે “જ્ઞાન” થયું કહેવાય. ગુરુ-ગુરુ એમ જપ કરતી વખતે ઉપરોક્ત ત્રણેય જુદાં જુદાં રહે તે સવિતર્ક નામની એકાગ્રતા થઈ, તે સમાધિનું નામ થયું સવિતર્ક. તેમાં શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાનનો વિકલ્પ છે તેથી વિતર્કવાળી સમાધિ. પતંજલિ મુનિએ પહેલા સવિતર્ક સમાધિ

રુતમ્ભરા

સમગ્રવી અને હવે નીચેના સૂત્રમાં નિર્વિતર્ક સમાધિ સમગ્રવી રહ્યા છે.

સ્મૃતિપરિશુદ્ધી સ્વરૂપશૂન્યેવાર્થમાત્ર
નિર્ભાસા નિર્વિતર્કા 11૪૩11

ભાવાર્થ : શબ્દ અને જ્ઞાનની સ્મૃતિ મંદ પડવાથી અર્થની સ્મૃતિ પરિશુદ્ધ થાય છે, એટલે કે અર્થ માત્ર ભાસમાન થાય છે, ધ્યાતા અને ધ્યાનની સ્મૃતિ મંદ પડતાં ધ્યેય માત્ર ભાસમાન થાય છે તેને નિર્વિતર્ક સમાપત્તિ કહે છે.

વિસ્તાર : પછી તે સ્મૃતિની (ધ્યાન વખતે કે એકાગ્રતા વખતે) એટલી બધી પરિશુદ્ધતા થઈ જાય છે કે તે વખતે ‘સ્વરૂપ શૂન્ય’=પોતા (ધ્યાન કરનારો, ધ્યાતા) શૂન્ય થઈ જાય છે. સ્વરૂપથી શૂન્ય=પોતાપણું વીસરાઈ જાય છે. સ્મૃતિની પરિશુદ્ધિ થવાથી, સ્વરૂપે શૂન્ય = દેહ-ભાન વીસરાઈ જાય છે - શૂન્ય થઈ જાય છે અને અર્થ માત્ર રહે છે. તે વખતે શબ્દ પણ ચાલ્યો જાય છે. મંત્રજપ વખતે એક સ્થિતિ એવી આવે છે કે તે મંત્રજપ આપોઆપ છૂટી જાય છે. જે આ વાતની જાણકારી ન હોય તો બ્યારે મંત્રનું રટણ છૂટી જાય ત્યારે ચિંતા થાય કે અરે! મંત્રનો જપ તો છૂટી ગયો! અને ફરીને મંત્ર જપવા લાગી જઈએ. પરંતુ જપ (શબ્દ) છૂટી જાય અને ફક્ત અર્થમાત્ર રહે તે જિંચી અવસ્થા છે. સવિતર્ક અવસ્થા કરતાં આ નિર્વિતર્ક અવસ્થા જિંચી છે, આ એકાગ્રતા સવિતર્ક કરતાં જિંચા પ્રકારની છે, આગળની છે.

મંત્રનો જપ કરતાં કરતાં એક એવી અવસ્થા આવે કે મંત્રનો જપ છૂટી જાય અને કેવળ તેનો અર્થ માત્ર જ રહી જાય; નિર્ભાસા=અર્થ માત્રનો ભાસ રહ્યા કરે તો તે જિંચા પ્રકારની અવસ્થા થઈ, પણ સાધકને આ સાચી વાતની ખબર ન હોય તો તે તેમાંથી સુક્ત થઈ મંત્રનું રટણ કરવા લાગી જાય છે. પણ આ મંત્રનો જપ જે તંદ્રા-નિદ્રાના કારણે છૂટી જાય તો તે

વિદ્યન થયું, તો તે “આબસ-પ્રમાદ, નિદ્રા, પ્રાન્તિદર્શન” થયું. તેથી આ બંનેના તદ્દાવતને મળુવા અતિ સાવધાન રહેવું જોઈએ. અતિ એકાગ્રતાની પ્રાપ્તિ થઈ એટલે મંત્ર-શબ્દ છૂટી ગયો છે કે અતિ સૂક્ષ્મ તંદ્રા-નિદ્રાની પ્રાપ્તિ થઈ તેથી મંત્ર છૂટી ગયો છે? જો તંદ્રાના કારણે મંત્ર છૂટી ગયો હોય તો તે વિદ્યન થયું, એવી રીતે મંત્ર ન છૂટી જવો જોઈએ. આમ, બરાબર સાવધાન રહેવું જોઈએ. ફરીને બરાબર એકાગ્ર થઈએ, બરાબર સાવધાન થઈએ અને છતાંયે જો ઊંઘ આવતી હોય તો આસનમાંથી ઊભા થઈ, મોઢું ધોઈ, આંખો સાફ કરી ફરીને બેસવું જોઈએ. તંદ્રાના કારણે મંત્ર છૂટી જાય તો માથું સહેજ નમી જવાનું - ઝૂકી જવાનું; આ તેની સાબિતી છે, નિશાની છે અને જો અતિ એકાગ્રતાના કારણે મંત્ર છૂટી ગયો હશે તો મસ્તક ઝૂકી નહીં જાય.

એકાગ્રતાની એ નિશાની છે કે એ વખતે મસ્તક ઝૂકી નહીં જાય. ઉપનિષદ અને ગીતાનો એક શ્લોક છે તે યાદ રાખવા જેવો છે. આપણે જ્યાં સાધનમાં બેસીએ ત્યાં એક પૂંડા ઉપર આ શ્લોક લખીને સામે રાખવો જોઈએ જેથી આપણને યાદ રહ્યા કરે. તે શ્લોક છે. “સમં કાયશિરોઞ્ચીવ”.

ધ્યાનમાં બેસીએ ત્યારે આપણું આસન કેવું હોવું જોઈએ? સમં કાયશિરોઞ્ચીવ”.

ધ્યાનમાં બેસીએ ત્યારે આપણું આસન કેવું હોવું જોઈએ? સમં કાયશિરોઞ્ચીવ - કાયા, શિર અને ગ્રીવા (ગર્દન-ઠોક) એ ત્રણે સમ એટલે કે સીધો લાઠનમાં રહેવાં જોઈએ. કમર વળી ગઈ હોય કે ઠોક વળી ગઈ હોય કે માથું ઝૂકી ગયું હોય તેમ ન થવું જોઈએ. ત્રણે ‘સમ’ રહેવાં જોઈએ. કાયા કહેતાં ગર્દનથી નીચેનો ભાગ, ગ્રીવા એટલે ગરદન અને શિર એટલે મસ્તક એ ત્રણે સમ રહેવાં જોઈએ. આ ‘સમ’ના

બે અર્થ છે. એક તો સમ કહેતાં સીધી લાઠનમાં રહેવાં જોઈએ અને બીજું સમ એટલે સરળ રહેવાં જોઈએ. સરળ એટલે ન તો તે વળેલાં હોય કે ન તો ખેંચાયેલાં હોય. તે વળી ન જાય તેની સાવધાનીને અર્થે આપણે અતિ ટટ્ટાર અને અક્કડ બેસીએ તો એ પણ ‘સમ’ ન થયાં. ન તો એ ખેંચાયેલાં હોય કે ન તો વધુ અક્કડપણું હોય. સીધા બેસવા માટે આપણે ઘણા બધા કડક થઈ જઈએ તે પણ બરાબર નહીં અને થોડા વાંકા વળી જઈએ તે પણ બરાબર નહીં. જૈન મંદિરોમાં તીર્થંકરોની મૂર્તિઓને બેવાથી સાચી ‘સમ’ સ્થિતિનો ખ્યાલ આવે છે.

આ સમના અર્થ બે થયા, એક તો શિર, કાયા અને ગ્રીવા ખૂબ સરળ રહે અને ત્રણમાંથી એકેય વિષમ અવસ્થામાં ન હોય. આ રીતે બેસવાથી અને આ સ્થિતિ સતત રહેવાથી આપણને સાચો ખ્યાલ આવે કે આપણે નિદ્રામાં નથી. જે ઘડીએ નિદ્રામાં કે તંદ્રામાં આવીશું તે જ ઘડીએ મસ્તક થોડું ઝૂકી જવાનું અને એ જ વખતે મંત્ર છૂટી જવાનો. મંત્ર છૂટી જાય એ અંતરાય છે તેથી તે સ્થિતિમાંથી જલદી બહાર આવી જવાનું, જે રીતે આવી શકાય તે રીતે બહાર આવી જવાનો પ્રયત્ન કરવાનો. ફરીને મંત્ર શરૂ કરી દેવાનો. પુનઃ પુનઃ મંત્રનું સ્થળ ચાલુ કરી દેવાનું, તે મંત્રના માનસિક જપ વખતે મંત્ર છૂટી જાય અને તે વખતે જો તંદ્રા કે નિદ્રા ન આવી હોય તો તેની ચિંતા નહીં. તે અવસ્થા તો પ્રાપ્ત કરવાની જ હતી. તે એકાગ્રતાની ઊંચી અવસ્થા છે, જેમાં કેવળ અર્થ માત્રનો ભાસ રહે અને શબ્દ છૂટી જાય તે એકાગ્રતાની ઊંચી અવસ્થા થઈ અને તેનું એક નામ આપી દીધું કે “નિર્વિતર્ક”. તેને નિર્વિતર્ક સમાપત્તિ કે નિર્વિતર્ક સમાધિ જે કહીએ તે. ચાર પ્રકારની એકાગ્રતાને સમજવા માટે ચાર જુદાં જુદાં નામ આપી દીધાં છે.

પણ જ્યારે આપણે અનુષ્ઠાનમાં બેડા હોઈએ ત્યારે તો મંત્રનો જ પ છૂટવો જ ન જોઈએ. ત્યારે તો મંત્રની ગણતરીની જ રૂર છે. અમુક સંખ્યામાં જપ કરવાના હોય ત્યારે તો તંદ્રા કે નિદ્રા કે એકાગ્રતા, કોઈપણ અવસ્થામાં જપ છૂટવો ન જોઈએ. અનુષ્ઠાનમાં અને પુસ્ત્રરણમાં તો મંત્રની ગણતરીની મહત્તા છે. સવા લાખના અનુષ્ઠાનમાં બેડા હોઈએ તો સવા લાખ મંત્રો કરવા જ પડે. તે વખતે જો જપ છૂટી જાય તો સવાલાખની ગણતરી કઈ રીતે પૂરી થાય ? આ બધા વિવિધ ભેદો છે. તેને અતિશય સમજવાની જરૂર છે. આ ભેદોને ન સમજવાના કારણે અનેક સાધકો રખડી જાય છે, વિમાસણમાં પડી જાય છે અને છેવટે “અતોબ્રહ્મ-તતોબ્રહ્મ” થઈને સાધનાને છોડી દે છે. તો, અતિશય અનુભવી ગુરુ-જનોના ચરણોમાં બેસવાથી આવા અલભ્ય લાભો આપણને અનાયાસે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. અસ્તુ.

દેહભાન ભૂલી જવાય. શબ્દ છૂટી જાય અને કેવળ અર્થમાત્ર રહી જાય. દેહભાન ભૂલી જવું એટલે ધ્યાતાની વિસ્મૃતિ. ધ્યાતા, ધ્યેય અને ધ્યાનને ત્રિપુટી કહે છે. ધ્યાતા એટલે ધ્યાન કરનારો, ધ્યાન એટલે ધ્યેયપ્રાપ્તિ

માટેની સૂક્ષ્મ-અલોકિક માનસિક એક ક્રિયા-વિશેષ, ધ્યેય એટલે એક એવું પ્રાપ્તવ્ય કે જેના માટે ધ્યાતા, ધ્યાન કરે છે. સંપૂર્ણ સમાધિમાં ત્રિપુટીનો લય થઈ જાય છે; ધ્યાતા, ધ્યેય અને ધ્યાનરહિત થઈ જવાય છે. ‘સ્વરૂપ-શૂન્ય’-દેહભાન ન રહેવું, ધ્યાતાનું ભાન ન રહેવું. પછી શબ્દ; શબ્દ છૂટી જવો એ થઈ ધ્યાનની વિસ્મૃતિ અને ધ્યાન પછી કેવળ ધ્યેય માત્ર રહી ગયું. પછી ધ્યેય પણ ચાલ્યું જાય. એટલી બધી એકાગ્રતા પ્રાપ્ત થઈ જાય કે જે એકાગ્રતાને “નિરોધ-અવસ્થા”, “અસંપ્રજ્ઞાત-સમાધિ” અથવા તો “નિર્બીજ સમાધિ” ના નામથી સંબોધવામાં આવે છે. “તસ્યાપિ નિરોધે સર્વનિરોધાન્નિર્બીજઃ સમાધિઃ” એ સૂત્રોક્ત અવસ્થામાં ત્રિપુટીનો નાશ થઈ જાય છે અને ત્યારે કેવળ “કેવલ્ય” એટલે કે “તદાદ્બુદ્ધસ્વરૂપે અવસ્થાનમ્” થઈ જવાય છે.

આમ, આ નિર્વિતર્ક સમાપત્તિની વાત થઈ. મહાસુનિ પતંજલિ હવે સવિચાર અને નિર્વિચાર સમાધિની વાત આગળના સૂત્રોમાં સમજાવી રહ્યા છે. (કમશઃ)

*****

મોઠું કદ એ જ કાંઈ મોટી વાત નથી. વિશાળકાય વહેઈલ માછલીને આજે નામશેષ થવાનો ભય છે, પણ કીટીને છે કશી કિકર ?

o

આપણી યાદશક્તિ કેટલી બધી સારી છે એનો ખ્યાલ તો ત્યારે જ આવે છે જ્યારે આપણે કશુંક ભૂલી જવાની કેશિશ કરતા હોઈએ.

*****

કસ્તૂરી કુંડલ બંધે

(પલિયડ મુકામે યોગ્યેલ ભિક્ષુબોધોત્સવ કાર્યક્રમનો અહેવાલ)

—ગુરુપાદપંક

ઓમ પરિવારના ઉપક્રમે તા. ૩૧-૧૨-૮૯ ના રોજ પલિયડ મુકામે નિર્વિકલ્પ મુક્તિધામમાં ધમ્મરોહણ અને ભિક્ષુબોધોત્સવનો કાર્યક્રમ યોજાયો.

આગલા દિવસે રાત્રે સાડા અગિયાર વાગ્યે શ્રી ગુરુપ્રેમભિક્ષુજીનો અમેરિકાથી પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી ઉપર દ્વાન આવ્યો હતો. તેમણે પણ ત્યાં ભિક્ષુબોધોત્સવ ઊજવ્યો પરંતુ નાતાલના કારણે એક દિવસ વહેલો ઊજવ્યો.

દર વર્ષની માફક આ વર્ષે પણ અનેક ભાઈ-બહેનો સવારે સાત વાગ્યે અમદાવાદથી પલિયડ જવા નીકળ્યા. લગભગ નવ વાગ્યે જ્યારે તેઓ પલિયડ ગામના પાદરે ઊતર્યા ત્યારે આનુબાનુનાં ગામડાંમાંથી અનેક ગુરુપ્રેમીઓ આવી ગયાં હતાં અને પૂજ્યશ્રી યોગભિક્ષુજીની કાગડોળે વાટ ભેઈ રહ્યાં હતાં.

પૂ. ગુરુદેવ યોગભિક્ષુજી પાદરમાં આવ્યા એટલે મુ. શ્રી અમથાભાઈના પરિવારે પૂજ્યશ્રીનું ભાવભીનું સામૈયું કર્યું. સામૈયા બાદ સમગ્ર ઓમ પરિવાર પૂજ્યશ્રીની આગેવાની હેઠળ પલિયડ ગામમાં ફેરી માટે બેઠાં થયાં. ઢાલ-નગારા અને બેન્ડવાગ્ન સાથે સૌ ભાઈબહેનો ધૂન બોલતાં બોલતાં ગામમાં પ્રવેશ્યાં. ધૂનના શબ્દો હતા-

કર્મ કરેંગે જૈસે,
ફલ ભોગેંગે વૈસે.

જેમ જેમ ફેરી ગામમાં પ્રવેશતી ગઈ તેમ તેમ ગામના લોકો કુતૂહલવશ થઈ, ઘરની બહાર નીકળી રસ્તાની આનુબાનુ ઊભાં રહી ગયાં. ધૂનમાં બોલાતું આ નવું સૂત્ર સાંભળી સૌને આશ્ચર્ય થતું.

ગામની મધ્યમાં ફેરી અટકી, પૂજ્યશ્રીએ સૌને સંબોધન કરતાં કહ્યું કે-

“આપણાં જેવાં કર્મો હશે તેવાં જ ફળો આપણે ભોગવવાં પડશે. તાર્ત્વિક રીતે ભેતાં દરેક મંત્રનો ટૂંક સાર આ જ છે અને તેથી જ આપણે અને સૌએ આ જ મંત્ર જીવનમાં ઉતારવા જેવો છે કે ‘કર્મ કરેંગે જૈસે, ફલ ભોગેંગે વૈસે.’”

ટી. વી. ઉપર ‘મહાભારત’ ચાલતું હોવા છતાં લોકો જિજ્ઞાસાવશ થઈ, રસ્તા ઉપર આવી ફેરીમાં બોલાતી ધૂનને ખૂબ રસપૂર્વક સાંભળતાં હતાં અને કેટલાંક લોકો બોલતાં પણ હતાં. ધૂનમાં બોલાતા સૂત્રને બોલી-સાંભળીને સૌ આનંદવિભોર બની જતાં.

લગભગ દસ વાગ્યે સૌ નિર્વિકલ્પ મુક્તિધામમાં પહોંચ્યાં. હળવા નાસ્તા અને દૂધની પ્રસાદી લઈ સૌ સભામંડપમાં આવી ગયાં. ત્યારબાદ સ્વાધ્યાયનો કાર્યક્રમ હતો. સ્વાધ્યાયગાનમાં સૌ તલલીન થઈ ગયાં. સ્વાધ્યાયની સમાપ્તિ બાદ પૂજ્યશ્રીના કંઠેથી જ્ઞાનગંગાનું અવતરણ શરૂ થયું.

“કેટલાં વર્ષો થઈ ગયાં ગાયત્રી-સાધના-શિબિરને ?! અને એની સ્મૃતિમાં દર વર્ષે નાતાલના છેલ્લા રવિવારે આપણે અહીં ભોગાં થઈ એ છીએ અને આધ્યાત્મિક આનંદ લઈ એ છીએ; મનુષ્યજન્મની સાર્થકતા કરવાના યજ્ઞમાં આહુતિ આપીએ છીએ; સ્વ અને પરનું કલ્યાણ સાધવાના પ્રયત્નો કરીએ છીએ.

“આપણા આ કાર્યક્રમમાં દર વર્ષે ઘણાં નવાં ભાઈબહેનો આવે છે. તેમને ખ્યાલ આપવા માટે થોડી વાત કરી દઉં કે આ લીલુડી ધરતીમાં

ગુલાઈ-૯૦

કે જ્યાં નિર્સર્ગ સોજે કળાએ ખીલી જાડે છે ત્યાં સાત દિવસની ગાયત્રી-અનુષ્ઠાન-સાધના-શિબિર થઈ હતી. આ શિબિર માટે સો કુટિરો બનાવેલી; એક મોટું પ્રવેશદ્વાર બનાવેલું. દરેક જગ્યાએ ખોડ મારેલાં કે કોઈએ, કયાંય પણ રૂપિયા-પૈસા મૂકવા નહીં. સો સાધકો પોતપોતાની કુટિરમાં ગાયત્રી મંત્રના જપ કરે, રોજ પાતંજલ યોગ-દર્શન ઉપર પ્રવચન થાય, એકાદ બે વાર ફેરી નીકળે. એ રીતે એક અઠવાડિયું-કે જ્યાં નિબનંદના-પૂર્ણાનંદના ઊભરા ચઢતા હતા ત્યાં-વ્યતીત કર્યું. દિવસો કયાં ગયા એ ખબરેય ના પડી !

“ માણસને દુઃખની એક ક્ષણ વર્ષો જેટલી લાંબી લાગે છે અને સુખ જોતજોતામાં ચાલ્યું જતું લાગે છે. જેમ વધુ સુખ તેમ સમય કયાં નિર્ગમિત થયો તેની ખબર પડતી નથી. અસ્તુ.

“ નજરે ન જોઈએ ત્યાં સુધી માન્યામાં ના આવે તેવું વિરલ દ્રશ્ય અહીં ખડું થયું હતું. નૈમિષારણ્યની નાની પ્રતિકૃતિ હતી. તેની યાદમાં જ દર વર્ષે અહીં ધજરોહણ કાર્યક્રમ ઊજવાય છે. વળી છેલ્લાં બે-ત્રણ વર્ષથી બિહુબોધઉત્સવનો કાર્યક્રમ પણ આપણે અહીં જ ચોલ્યો છીએ. આ વર્ષના કાર્યક્રમની આમંત્રણ પત્રિકામાં અમે થોડી પંક્તિઓ મૂકી હતી-

અવશ્ય પથારો મહોત્સવમાં,
પણ પ્રતિકૂળતા જે નડે;
તો આશિષ મોકલો પત્રથી,
જે પંદર પૈસામાં જ મળે,
આપ્યાં અમે આમંત્રણો,
આપને અનેક વાર;
તો પણ આશિષ આપની,
અમને નહીં મળે એક વાર ?

“ તમને સૌને આશિષ આપી આપીને અમારો લંડાર ખલાસ થઈ ગયો છે એટલે અમે રુતબરો

આશિષ માગીએ છીએ. આશિષ આપીએ તો લેવી પણ જોઈએ ને ? જેનકમાંથી જે પૈસા ઉપાડયા જ કરીએ પણ જમા ન કરાવીએ તો પૈસા ખલાસ થઈ જાય. આ લાવનાથી પંક્તિઓ લખાઈ હતી. તેમાં કોઈ કપકો નહોતો અને તે પંક્તિઓની અસર પણ જુઓ કે ચારે બાજુથી અનેક લોકોએ આપણા આ મહોત્સવ યશસ્વી બને તે માટે આશિષ મોકલેલી.

“ આમંત્રણ-પત્રિકાની સાથે સાથે હિન્દી અને ગુજરાતીમાં એક ચોપાનિયું પણ મોકલેલું જેમાંનું લખાણ ખૂબ પ્રેરણાદાયી હતું.

લક્ષ્મી માતા કરે પુકાર !

“ ચેનકેન પ્રકારેણ કંડકાળા મંગી ભીખીને નોટોના ગંજ તો ખડકી દીધા, પરંતુ તેમાંથી યથાયોગ્ય વ્યય કેટલો થયો ? તે બધી લક્ષ્મી બંધિયાર વાતાવરણમાં ગંધાતી પડી પડી કરુણ પુકાર કરીને કહી રહી છે - પૂછી રહી છે કે, ઓ અહિંસાના પૂજારીઓ, પ્રેમીઓ, પ્રચારકો, સમર્થકો, હમદર્દો ! તમે સૌ પશુજીવ-હિંસા તો નાથો ત્યારે ખરા, પણ અત્યારે તો અમને બંધનરૂપી હિંસામાંથી મુક્ત કરીને-કરાવીને તમારા અહિંસા મહાનતત્ત્વ પાલન કરો ! ક્યારે કરશો ? અમારા ગળામાં પડેલા ગળાચીપ ગાળિયાને ક્યારે કાઢશો, ક્યારે કાપશો ? અમે નિઃપ્રાણ થઈ જઈએ ત્યાર પહેલાં કાંઈક કરો મારા લાલ !

છે કોઈ એવો લાલ માર્દનો ?
જે સદ્વ્યય કરે પાઈ એ પાઈનો ?
અમને જે ખર્ચે હિંસા નાથવા,
તો સદાય અમે તેના સાથમાં,
ખીડું ઝડપે ને કરે જે મોઢું લાલ,
તે લાલના ચૂમીશું અમે ગાલ !

“ મા લક્ષ્મી તિજોરીઓના બંધનમાં પડી પડી એવા કોઈ લાલની પ્રતીક્ષામાં છે કે જે તેને બંધનમુક્ત કરે. અર્થાત્ લક્ષ્મી તેની રાહ જોઈ

રહી છે કે જે હિંસા નાચવાના રહસ્યની માહિતી આપતી સત્સામગ્રીનો પ્રચાર-પ્રસાર દ્વેષ દ્વિશાઓમાં અખંડ કર્યા કરે...

સુખી થવાનું રહસ્ય

“ એક ભાઈ ભલે પોતાના બીજા ભાઈ તરફ ખૂબ પ્રેમ કરતો હોય, પણ ત્રીજા ભાઈ તરફ પૂર્ણ બેદરકાર રહેતો હોય તો તેથી તેના પિતા તેના તરફ નારાજ થવાના. જે સંતાન તરફ પિતા નારાજ હોય તે સંતાનને પિતાની આશિષ મળે નહીં; અને તેથી તે સદા નિષ્ફળ જ રહે.

“વિશ્વ જીવોના પિતા વિશ્વનિયંતા છે. તેઓ ક્રીડીથી લઈ કુંજર અને વાઘથી લઈ ઉંદર સુધીના પોતાનાં સર્વે જીવ-બાળકો ઉપર એક-સરખો પ્રેમ રાખે છે અને અન્ય સૌ કોઈ પણ તેવો જ પ્રેમ રાખે તેવું તેઓ ઇચ્છે છે. તેથી જેઓ સર્વજીવ-સમભાવ રાખી જાણે છે તેમના ઉપર જ પરમાત્માની પૂર્ણ આશિષ જીતરે છે. પરમપિતા પરમાત્માની આશિષ પામ્યા પછી જ સર્વ જીવોનું રક્ષણ કરવામાં સફળ થઈ શકાય. આ રહસ્ય, અહિંસાના પ્રચારકોએ પુનઃ પુનઃ સમજવું અને સમજવવું પડશે.

“અમુક જીવો આપણને વધુ ઉપયોગી છે તેવું સમજીને આપણે તેમના તરફ જ પદ્મપાત રાખીએ છીએ તે આપણી ઓછી સમજણ કહેવાય. દેશ, કાળ અને પરિસ્થિતિ મુજબ દરેક જીવનો યથાયોગ્ય ઉપયોગ અને લાભ કુદરત તરફથી જ નક્કી થઈ ગયેલા હોય છે નહીં તો ગિનઉપયોગીનું અને નુકસાનકારકનું સર્જન કુદરત તરફથી થયું જ ન હોત. જેર અને અમૃત કુદરતની જ રચના છે. યુદ્ધિપૂર્વક ઉપયોગ કરનારાઓ માટે જેર પણ અમૃત સમાન સાબિત થાય છે.

“કુટુંબમાંથી એક પણ સભ્યનું ખૂન થતાં પિતાને પોતાનું કુટુંબ ખંડિત થયેલું લાગે છે

અને તેથી તેઓ ખૂની તરફ કોપાયમાન થાય છે. તેથી જ રીતે વિશ્વમાંના એક પણ જીવની હત્યા-હિંસા થતાં વિશ્વપિતાને પોતાનું વિશ્વકુટુંબ ખંડિત થયેલું લાગે છે; અને તેથી તેઓ પોતાના કુટુંબને ખંડિત કરનારાઓ તરફ મહાકોપાયમાન થાય છે.

“અત્યારે સમસ્ત મનુષ્ય સમાજ પરમપિતા પરમાત્માના કોપનો ભોગ બનેલો છે, પણ તોય યુદ્ધિથી ખૂંડા, અભિમાનથી કૂંડા અને અવળ-ચંડાઈથી શૂરા બનેલા મનુષ્યને પરમાત્માના કોપથી આવી પડેલાં મહા દુઃખદર્દીના અણુસાર પણ આવતો નથી તે કેવું મહાદુઃખદ આશ્ચર્ય કહેવાય !

“પરમાત્માને ન માનતા હોય તે ભલે કર્મને માને અને કદાચ કર્મને પણ ના માને તો તેથી કાંઈ આંબામાંથી આંખો જ કે લીમડામાંથી લીમડો જ થાય એ નિયમ થોડો જ બદલાઈ જવાનો? અથવા પુણ્યનું ફળ સુખ અને પાપનું ફળ દુઃખ એ સિદ્ધાંત થોડો જ પલટાઈ જવાનો ?

“હવે આ બધું જાણ્યા પછી સુખી થવું હોય તો સુખી અને દુઃખી થવું હોય તો દુઃખી થવા માટે આપણે સૌ સ્વતાંત્ર છીએ.

હવું એટલું આપી દીધું છે,
સુખી થવાનું રહસ્ય તમામ;
કરશે તેવું ભરશે સૌ કોઈ,
ઉઠાસ યોગલિલુ શું કામ ?”

પૂજ્યશ્રી યોગલિલુજીના હાથે લખાયેલ લખાણને વાંચવામાં તો આનંદ આવે જ છે, પરંતુ તે જ લખાણ જ્યારે પૂજ્યશ્રી તેઓના ખુલ્લું અવાજમાં વાંચી સાંભળાવે છે ત્યારે તેને સાંભળવાનો આનંદ અનેરો છે. અસ્તુ.

“યુગરાત સમાચાર” ના ‘પ્રેરણાગિંદુ’ કોલમમાં અભિવ્યક્ત અને અધ્યાત્મપૂર્તિમાં પૂજ્યશ્રીના તાત્વિક લેખો અવારનવાર છપાય

છે. તે લેખોનું સંકલન કરી ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટે 'પ્રેરણાસિંધુ' નામની પુસ્તિકા બહાર પાડી. ત્યારબાદ થોડા માસ પહેલાં બીજા કેટલાક લેખોનું સંકલન કરી 'કડવું અમૃત' નામની પુસ્તિકાનું પ્રકાશન કર્યું. આ પ્રથમ આવૃત્તિની તમામ નકલો ખલાસ થઈ જતાં ટ્રસ્ટે બીજી આવૃત્તિ બહાર પાડી. આજે 'કડવું અમૃત' ની બીજી આવૃત્તિનું વિમોચન આધ્યાત્મિક સુચિવાળાં મહામના પદ્મવીળેને કર્યું. વિમોચન બાદ પૂજ્યશ્રીએ પદ્મવીળેને શાલ ઓઠાડી તેમનું અહુમાન કર્યું.

ત્યારબાદ ભિક્ષુબોધોત્સવની ઉજવણીરૂપે પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીએ ડા. સદ્ગુરુ સમર્પણભિક્ષુ અને શ્રી ગુરુધ્યાનભિક્ષુજીને વસ્ત્રરૂપી પ્રસાદી સ્વહસ્તે અર્પણ કરી. ગુરુધ્યાનભિક્ષુજીની અનુપસ્થિતિમાં તેમના નાના ભાઈએ તેમના પ્રતિનિધિરૂપે પ્રસાદીને સ્વીકાર કર્યો. આ કાર્યક્રમ બાદ પૂજ્યશ્રીએ આશીર્વાચનની શરૂઆત કરી—

“ જગતમાં વધુમાં વધુ જે કોઈ કિંમતી વસ્તુ હોય તે તે છે સાચી સમજણ; જે જેવું છે તેને તેવું સમજવું. સાચી સમજણથી બધું જ ઓછી કિંમતવાળું છે. સાચી સમજણ મળે તે માટે આપણે ગાયત્રીમંત્રની ઉપાસના કરવાની છે, સાચી સમજણ મળે તે માટે જ આપણે શક્તિની ઉપાસના કરવાની છે. આ શક્તિ શબ્દ પણ ખૂબ મહત્ત્વનો છે.

“ કુંડલિની શક્તિ, શક્તિપાત, આ શક્તિ, તે શક્તિ એમ બધે જ શક્તિ. આપણે જે મંત્રો બોલતા હતા તે પણ શક્તિ દ્વારા જ. શક્તિ જ આપણું અને જગતનું એમ તમામનું સંચાલન કરે છે. પરંતુ મનુષ્યની દશા કેવી છે ?

કસ્તૂરી કુંડલ ખસે, મૃગ દૂંદે વનમાંહી,
વૈસે ઘટમેં પિપ હે, દુનિયા બનત નાહી.

રુતમ્ભરા

સૌથી સહેલો સાક્ષાત્કાર - શક્તિનો સાક્ષાત્કાર, દુનિયામાં બધું જ કંઈન છે પણ જે સૌથી સહેલું હોય તે તે સાક્ષાત્કાર છે, શક્તિનો સાક્ષાત્કાર છે. શક્તિ આપણને કેમ સમજતી નથી ?! સાક્ષાત્કાર કેમ થતો નથી ?! કારણ કે તે સહેલામાં સહેલું છે. સૂર્યનારાયણની શક્તિના કારણે જ આપણે જીવી રહ્યા છીએ છતાં તેમને ધન્યવાદ નહીં આપી શકીએ, કારણ કે તેમને ઉપકાર અમર્યાદિત છે. સૂર્યનારાયણ - સાકાર પણ ખરા અને નિરાકાર પણ ખરા. એમની જે પ્રાણશક્તિ સતત વરસી રહી છે એમાંથી જ આપણે પ્રાણ લઈએ છીએ, શ્વાસ લઈએ છીએ અને શરીરમાંના અશુદ્ધ-ઝેરી પ્રાણ-શ્વાસ પાછો બહાર ફેંકીએ છીએ. તેને સૂર્યનારાયણ શુદ્ધ કરે છે.

“ તો, આ તો આપણે એક સૂર્યની વાત કરી પણ એવા અનેક સૂર્યો જે પ્રહ્લાંડમાં છે અને એવાં અનેક કોટિ પ્રહ્લાંડો જેના એક રૂંવાડામાં ફરકી રહ્યાં છે એવી જે શક્તિ એવું જે પરમ તત્ત્વ; તેને સ્ત્રીલિંગ કહો કે પુલિંગ કહો તેનાથી શું ફેર પડે ? તે તત્ત્વ તો એક જ છે.

“ શક્તિને સમજવાની વાત થઈ રહી હોય ત્યારે પ્રમાદરૂપી, આળસરૂપી, નિદ્રારૂપી, તંદ્રારૂપી અશક્તિ ન આવી જવી જોઈએ. નહીંતર શક્તિની સમજણ જ ન પડે. “ દુવિધામેં દોનો ગયે, માયા મિલી ન રામ. ” અસ્તુ.

“ તો, એ શક્તિ તો એવી છે કે એણે કોને નથી આવરી લીધાં ? એનાથી આવરાયેલાં આપણે જ, એને ગોતવા બીજે દોડીએ છીએ, બીજે ફાંફાં મારીએ છીએ. એ તત્ત્વ એટલું બધું અમૂલ્ય અને એટલું બધું વ્યાપેલું છે કે એની આવનગવન, એની હાજરીની ખબર જ ના પડે. અરે! એને ગોતીએ છીએ તે પણ તેના દ્વારા જ. શક્તિ દ્વારા શક્તિને ગોતી રહ્યા છીએ. કેવું આશ્ચર્ય !!!

“આપને ખાઈ એ તો જ હાથ-પગ ચાલે, અડવાડિયું ભૂખ્યા રહીએ તો હાથ-પગ પણ ઊંચા ના થાય. એ જ રોટલા અને એ જ અનાજનું પરિવર્તન થયું શક્તિમાં. આહુતિએ આપી એ પણ હાથની શક્તિ દ્વારા. બધે જ શક્તિ; ગુરુત્વાકર્ષણશક્તિ, વિદ્યુતશક્તિ, આત્મ-શક્તિ, સહનશક્તિ, બધે જ શક્તિ. કોખમાં છેકરું અને બીજે ગોતી રહ્યો છું, બીજે દોટો કાઢું છું.”

“સાક્ષાત્કાર...ક્યાં લેવા જવો છે? તમે બ્યાં છે ત્યાં જ પ્રાપ્ત કરો તમારી સમજ દ્વારા પ્રાપ્ત કરો. ફક્ત પોપટિયા જ્ઞાનથી તે પ્રાપ્ત નહીં થાય. પોપટને તેના માલિકે શિખવાડેલું કે “ચલુ ખાવા જઈશ નહીં, પારધીની જળમાં જઈશ નહીં.” જંગલમાં પારધીએ જળ નાખી. બીજા પોપટ ચલુ ખાવા ગયા અને જળમાં સપડાયા. આ પોપટ પણ ચલુ ખાવા ગયો પણ એમ ઊલટો ગયો કે ચલુ ખાવા જઈશ નહીં, પારધીની જળમાં ફસાઈશ નહીં. આમ ઊલટાં ઊલટાં જળમાં ફસાયો. તો, આ થયું પોપટિયું જ્ઞાન.

“શક્તિ તો આપણામાં છે જ, સાક્ષાત્કાર તો આપણી પાસે છે જ અને એ સમજ પણ લીધું છે પછી આજુબાજુ દોટો કાઢવાની જરૂર જ ક્યાં છે? જો આ વાત ઊરાબર સમજીને આપણા જીવનમાં ઉતારી હશે તો આપણા જીવન ઉપરથી જ ખબર પડી જશે કે આપણા જીવનમાં કેટલું સમાધાન પ્રવર્તે છે! બીજા આપણા જીવનને જોઈને જ કહી દેશે કે આપણે પોપટિયું જ્ઞાન નથી મેળવ્યું પણ જ્ઞાનને સાચા અર્થમાં પચાવ્યું છે.

“સામાન્ય માણસ અને ગુરુસંતોમાં ફર્ક શું? એ ફર્ક છે સાચી સમજણમાં. સાચી સમજણને જીવનમાં ન ઉતારીએ અને ફક્ત વાતો જ કરીએ તો એ પોપટિયું જ્ઞાન થયું.”

“આપણે આપણા વ્યક્તિગત સુખ માટે કેટલાયનો ભોગ લેવા તૈયાર થઈ જઈએ છીએ પણ ગુરુસંતો તો પોતાના વ્યક્તિગત સુખોનો તો ભોગ આપી જ દે છે પણ બીજાને સુખ-શાંતિ આપવા માટે પોતે કેટલાં કષ્ટો વેઠે છે?

“સામાન્ય મનુષ્યો એક મામૂલી સ્વાર્થ માટે બીજાનું કેટલું બધું નુકસાન કરી બેસે છે! આમ તો મંત્રો ઊલટા હોય, ધૂન ઊલટા હોય પણ મગજમાં કાયમ આસુરી અને દૈવી શક્તિ વચ્ચે ઝપાઝપી ચાલતી જ હોય છે.

“વહેવારના પ્રપંચમાં તો આપણે ચોવીસે કલાક અને બારે મહિના રહેતા જ હોઈએ છીએ. તો પ્રપંચના આ ભારને કાઢી નાખવા માટે કેટલો સમય સત્સંગ કરવો જોઈએ? કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે એકની એક વાત આપણે કર્યા કરીએ છીએ પણ તે જરૂરી છે. કારણ કે આપણે વધુ સમય પ્રપંચમાં રહીએ છીએ અને તેથી જ આપણને આવી તાત્વિક વાતો હર વખત નવી લાગે છે. થાળી કે લોટા ઉપર કચરો-કાટ ચડી ગયો હોય તો માંજવો જ પડે, તો જ ચમકતો થાય.” અસ્તુ...

પૂજ્યશ્રીના આ પ્રવચન બાદ સૌ ભાઈબહેનો ગાયત્રી મંત્રની ધૂન ઊલવા લાગ્યાં. ધૂન દરમ્યાન પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ અનેક ભાઈબહેનોને શાલથી, વસ્રથી નવાબ્યાં. ત્યારબાદ સૌ સભા-મંડપની બહાર આવી પટાંગણમાં ઊભાં રહી મંત્રજપ કરવા લાગ્યાં. શ્રી નવીનભાઈ એ નવી ધમનું પૂજન કર્યું. અગાઉથી ઝાડ પર ચઢેલા સ્વયંસેવકોએ જૂની ધમનું અવરોહણ કર્યું અને નવી ધમનું આરોહણ કર્યું. ધમરોહણ સમયે ફટાકઠાના અવાજથી મેદાન ગાજી ઊઠ્યું. ધમરોહણ બાદ સર્વ ભાઈબહેનો પ્રસાદ લેવા બેઠાં. પ્રસાદ લઈ, થોડો આરામ કરી સૌ સ્વસ્થાને રવાના થયાં.

ગંગાજી પાસે જઈએ નહીં અને આપણી પાસે આવે તો લાભ ન લઈએ !!!

(ધનરોહણ મહોત્સવ - ખંડેરાવપુરાનો અહેવાલ)

સંકલન : ગુરુપાદપંક

૫. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીએ સાધના-કાળનો ઘણો સમય ખંડેરાવપુરા સુકામે આવેલા એક ખેતરમાં બનાવેલ યોગસાધના કુટિરમાં ગાળ્યો હતો. ગામના આગેવાનોએ ભેગા મળી આ કુટિર બંધાવી હતી. પૂજ્યશ્રી બ્યારે અહીં રહી સાધના કરતા ત્યારે દિવસો અને મહિનાઓ સુધી કુટિરની આગુબાગુ બનાવેલ વાડવાળા ભાગની બહારની તરફ જતા નહીં. ગામવાસીઓ સાંજે સત્સંગ-ભજન માટે એકઠા થતા તે સમયે પૂજ્યશ્રી તાત્વિક પ્રવચન કરતા, સત્સંગ કરતા. આ સમય સિવાય કોઈને કુટિરમાં જવાનો આદેશ નહોતો. આવા કડક નિયમોનું પાલન કરી પૂજ્યશ્રી તેમની સાધના કરતા.

કુટિરમાં ૧૫'x૧૨'ની ચોરડીમાં પૂજ્યશ્રી રહેતા. આ ચોરડીની નીચે એક ભોંયરું બનાવેલું છે, જેમાં જેસી પૂજ્યશ્રી તપ કરતા. મહિનાઓ સુધી ધૂન, ધ્યાન, ભજન, સત્સંગ વગેરે આધ્યાત્મિક પ્રવૃત્તિઓ ચાલ્યા કરતી. આવી પવિત્ર જગ્યાના દર્શન કરવાનો લાભ લેવો એ ભક્તજન માટે આનંદનો વિષય. આ નિમિત્તે દર વર્ષે દેવદેવાળી પછીના રવિવારે યોગસાધના-કુટિરના રણિયામણા સ્થાને ધનરોહણ મહોત્સવનો કાર્યક્રમ યોજાય છે અને કાર્યક્રમ નિમિત્તે સૌ ગુરુભાઈબહેનો આ પવિત્ર જગ્યાની સુલાકાત લઈ, દર્શન કરી લાવવિભોર થઈ ગય છે.

દર વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ ઓમપરિવારના ઉપક્રમે આ કાર્યક્રમ યોજાયો તા. ૧૯-૧૧-૮૬ ને રવિવારના રોજ અમદાવાદ અને તેના આગુ-

બાગુના વિસ્તારોમાંથી નીકળી સૌ ખંડેરાવપુરા પહોંચ્યાં. ૫. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી નિયત સમયે આવી પહોંચ્યા એટલે ગામવાસીઓએ પૂજ્યશ્રીનું સામૈયું કયું. ત્યારબાદ ગામવાસીઓ સાથે સત્સંગી ભાઈ-બહેનો,

કર્મ કરેંગે જૈસે,
ફલ ભોગેંગે વૈસે.

આ સૂત્ર ગાતાં ગાતાં આખા ગામમાં ફર્યાં. આ ફેરી દરમ્યાન ગામમાં આવેલ પુરાતન મંદિરોમાં જઈ પૂજ્યશ્રીએ દર્શન કર્યાં. ફેરી ફરતાં ફરતાં સૌ કોઈ સાધનાકુટિરમાં આવ્યાં. કુટિરના બહારના ભાગમાં સૌ બેઠાં. ત્યાર બાદ શાંતિપૂર્વક સૌએ સ્વાધ્યાયની શરૂઆત કરી. સ્વાધ્યાય પૂર્ણ થયો એટલે પૂજ્યશ્રીએ પ્રવચનની શરૂઆત કરી.

“ગંગાજી ઘેર આવતાં નથી અને આપણે ગંગાજી સુધી જઈ શકતાં નથી. કારણ કે એ તો હરદ્વાર કે ઋષિકેશમાં જ હોય” જેમ માની આપણે ઘેર આવેલી ગંગાના લાભથી વંચિત રહી જઈએ છીએ. ‘ગંગાજી પણ ઘેર આવે’ તે વાત આપણી ખુદિની અવળગ્યાઈને લીધે આપણે માની શકતાં નથી અને તેથી જ હર વખતે અમે આ એકની એક વાત તમને કરીએ છીએ. દુનિયા-દારીની હવા આપણા મગજમાં ઘૂસી મગજને બગાડી નાખે છે, વિકૃત કરી નાખે છે અને એ વિકૃતિને કાઢવા માટે ફેરીફેરીને અમે આ વાત કરીએ છીએ. જેમ જેટલી વાર જમીએ એટલી વખત હાથ ધોવા પડે છે તેમ વિકૃતિને કાઢવા

માટે સંતોનાં વચનો આપણે સતત સાંભળતાં રહીએ છીએ, સાંભળવાનો આગ્રહ રાખીએ છીએ.

“ ગાર મહિને એક વખત અહીં આવીએ છીએ કારણ કે પુરાણી પેઢીના જે અવશેષો છે તે થાક્યાં હોઈ એ તોય આ ભૂમિ ઉપર ખેંચી લાવે છે. આ તો થઈ પુરાણી પેઢીની વાત પણ ભગવાનની જે ઇચ્છા હોય અને જવાન પેઢી પણ ઇચ્છશે તો હજી પણ આ ભૂમિ ઉપર જરૂર આવવાનું થશે. અસ્તુ.

“ બીજી મુખ્ય વાત છે સમયની, સમયના પાલનની. અહીં આવવા માટે અમદાવાદથી જે સાત વાગ્યે નીકળવાનું હોય તો સાડા છ વાગ્યે ‘ધર્મ-મેઘ’ માં કેમ ન પહોંચી જવાય ? મોડું થાય જ કેમ ? જે આપણે સમયનું પાલન ન કરી શકીએ તો જીવનમાં બીજું શું કરી શકીએ ? ! સમયની જીવનમાં કેટલી મોટી કિંમત છે !

“ અહીં આવવા માટે સવારના એક માણ અને જે બેબી જરા વહેલાં આવી ગયાં. ‘ધર્મ-મેઘ’ માં હજી કોઈ આવ્યું નહોતું તેથી પેલી જે બેબી માણને કહે ‘બા, તમે જ વહેલાં ઉઠાડીને લાવ્યાં, અહીં તો કોઈ જ નથી, ખાલી હેરાન કર્યાં, આટલું સાંભળીને અમે રૂમમાંથી બહાર આવ્યા અને પેલી બેબીને કહ્યું કે, તારાં બા જે કહેતાંતાં એ જ બરાબર છે. આપણે ટાઈમ આપી દીધા એટલે આપણે તો આપણા ટાઈમે પહોંચવું જ જોઈએ, પછી ભલે ને બસવાળો મોડો આવે તો આપણે થોડું બેસવું પડે પરંતુ આપણે તો આપણને આપેલા સમય પ્રમાણે પહોંચી જ જવું જોઈએ. અસ્તુ.

“ હવે આપણે પ્રભાતફેરી વિષેની થોડી વાત કરીએ. છેલ્લા થોડા દિવસોથી એમ પરિવારના ઉપક્રમે જુદા જુદા વિસ્તારોમાં આપણા સ્વયં-સેવકો સવારે પાંચ વાગ્યે પ્રભાતફેરીમાં નીકળે છે. પ્રભાતફેરીમાં સૌ વાગિક મંત્રોચ્ચાર કરે છે. આ મંત્ર પણ આપણે કેવો રાખ્યો છે. ? રામ-રામ

નહીં કે કૃષ્ણ-કૃષ્ણ નહીં કે બીજા મંત્રો પણ નહીં. પરંતુ આપણે તો એ બધા મંત્રોનું જે તાત્પર્ય છે તે જ આ મંત્રમાં ગૂંથી લીધું છે.

આપણો પ્રભાતફેરીમાં બોલાતો મંત્ર છે ‘કર્મ કરેંગે જેસે, ફલ ભોગેંગે વૈસે. રામ-રામ કે કૃષ્ણ-કૃષ્ણ કરીને જે કર્મ સારાં ન કરીએ તો ? કર્મ સારાં કરીશું તો જ સારું ફળ મળશે. દરેક મંત્રનો ગૂંઠાર્થ આ જ છે. તો, પ્રભાતફેરીમાં પણ આપણે એ જ મંત્ર બોલીએ છીએ અને આપણે એ મંત્ર પ્રમાણે જે વર્તીએ તો ? બીજાનું તો જે થવાનું હોય તે થાય પરંતુ આપણું તો ભલું જ થાય. દરેક વિસ્તારમાં ઘણાં બધાં માણસો પ્રભાતફેરીમાં જોડાય છે.

“ ઘણાં લોકો કહેતાં હોય છે કે આવા આધ્યાત્મિક કાર્યક્રમોમાં પૈસા ભરવાના હોય છે તેથી લાભ નથી લઈ શકાતો. પરંતુ આ પ્રભાતફેરીમાં તો કંઈ જ ખર્ચવાનું નથી, જીલટું મેળવવાનું જ હોય છે. વહેલાં જીલવાની આદત પડે, બ્રાહ્મસુહૃત્નો લાભ મળે, ચાલવાની કસરત મળે; નાકથી શ્વાસ લઈએ અને મંત્ર બોલીએ, શ્વાસ બહાર કાઢીએ અને મંત્ર બોલીએ, આમ એક પ્રકારનો પ્રાણયામ થાય. ગેસની ટૂંકલ હોય, હાર્ટની ટૂંકલ હોય કે બી.પી.ની ટૂંકલ હોય તો આ બધામાં સવારનો ફરવાનો નિયમ - પ્રાતઃ પ્રમણ કેટલો કામ આવે ! એકી સાથે અનેક લાભ થવાના. પણ જેમ ગંગાજી જઈ ન શકીએ અને ઘેર આવે તો લાભ લઈ ન શકીએ તેમ સવારે પ્રભાતફેરીમાં નીકળીએ ખરાં પણ વ્યાવહારિક વાતો જ કર્યાં કરીએ તો ? આગળ ચાલનારાં ધૂન બોલતાં બોલતાં ચાલતાં હોય અને પાછળ આપણે આપણું ગાંડપણ ના છોડતાં હોઈએ તો આપણને લાભ ના મળે; જીલટાનું જે આગળ બોલ્યે જતાં હોય એમનું પણ ધ્યાનભંગ થાય. એટલે આવી રીતે તો પ્રભાતફેરીમાં ના જ આવવું જોઈએ. જે પોતાની મહામૂલો જાંઘ છોડીને, મહામૂલો પ્રભાતફેરીમાં આવતાં હોય તેમને વિશેષ તો ના જ

કરવો. અમે તો ઇચ્છીએ જ છીએ કે તમે બધાં બંધ છોડીને આવો. અલ્યાર સુધી તો સૂતાં, હવે ક્યાં સુધી સૂવું છે !

“ પેલો (કાળ) સામે જીભો છે, હાથમાં ફાંસો રાખીને જીભો છે. આપણા હાંતેય પડી ગયા છે, ગળયવાં ગળી રહ્યાં છીએ છતાંય જીવનમાં ફરક નથી કરવો ! આવી વાતોની આપણને સૂઝ ન પડતી હોય એ વાત ખરી, પરંતુ ચેતવનાર આવે ત્યારે તો ચેતી જવું જોઈએ ને. જીવનનાં કેટલાં વર્ષ બાકી રહ્યાં છે એની આપણને ક્યાં ખબર છે ? પાંચ વર્ષ વહેલાં મરી ગયાં હોત તો !! પણ માયામાં સપડાયેલો આ જીવડો મહારોશ્વ નરકમાં જવાની તૈયારીમાં હોવા છતાં ચેતતો નથી. બધા માટે તો ખૂબ ઢસરડા કર્યાં, હવે થોડાં વર્ષો તો પોતાના માટે કરો. અસ્તુ.

“ અમારા સત્સંગમાં મોક્ષની વાતથી માંડીને સાસુ-વહુએ ઘરમાં કઈ રીતે રહેવું, ભાઈ-ભાઈએ ઘરમાં કેવો સંપ રાખવો, પિતા-પુત્રે ઘરમાં કઈ રીતે વર્તવું તે બધું જ આવે. સત્સંગ એટલે કેવળ ભગવાનની જ વાતો નથી. ઘરમાં કેવળ કલેશ અને કંકાસ જ હોય તો રામેય વચ્ચે ન આવે કે કૃષ્ણેય વચ્ચે ન આવે.

“ ગંગાજીમાં માછલાં અને મગરમચ્છ પડ્યાં જ રહે છે ને ? શું એમનો મોક્ષ થઈ જવાનો ? ગંગાજીના કિનારે રહેનારા માછીમારો રોજ માછલાં મારે છે અને પછી ગંગાજીમાં નહાય છે. શું ગંગાજીમાં નહાવાથી તેમનાં પાપ ધોવાઈ જવાનાં ? ના. સાચી ગંગા કઈ ? અલ્યારે જે જ્ઞાનરૂપી ગંગા નીકળી રહી છે તે. એ જ્ઞાનરૂપી ગંગામાં સ્નાન કરવું જોઈએ. જ્ઞાનની વાતો થઈ રહી હોય અને એ જ્ઞાન સોંસરથી નીકળી ગય તો લાભ ના મળે. અમે જોલીએ છીએ પરંતુ જોલ્યા સુજળનું વર્તન ન કરીએ, પાલન ન કરીએ તો એનો લાભ રુતબારા

અમને ના મળે, પરંતુ જે સાંભળે અને તેનું પાલન પણ કરે તો એનો લાભ એને જરૂર મળે.

“ ખેસતા વર્ષના દિવસે થયેલા સત્સંગમાં અમે પૈસા પાછળના ગાંડપણની થોડી વાતો કરી હતી; તેને આજે ફરી તાજ કરીએ.

“ પૈસાની કિંમત જરૂર છે પણ પૈસો જ સર્વસ્વ નથી. પૈસા પાછળ ગાંડાં ન થઈ જઈએ. નીતિ અને નિયમથી મળે તેમાં જ સંતોષ માનીએ. જોટી રીતે પૈસા પ્રાપ્ત કરીએ તો એમાં હેરાન થઈએ. આપણા એકની હેરાનગતિ પાછળ ઘણાં બધાં હેરાન થાય. પૈસાથી કેટલું સુખ મળે છે તેની શું આપણને ખબર નથી ? ન કરવાતું કરીને આપણે પૈસા ભેગા કરીએ એનો અર્થ એ કે આપણે ખુદિતું દેવાળું કાઢ્યું છે. પૈસાથી એવું તે કયું સુખ પ્રાપ્ત થાય છે કે જેથી પૈસો મેળવવા આપણે આપણા નૈતિક સ્તરથી નીચે જતરી ગયાં ? ગમે એટલા પૈસા હશે, ગમે એટલાં સોનાચાંદી હશે પણ જમવા ખેસીએ એટલે જે રોટલા જ ખાવાના અને એટલે જ, પૈસા કમાવા માટે નૈતિક સ્તરથી નીચે જતરતાં કેમ એવી કલ્પના નથી થતી કે ખૂબ પૈસો કમાઈને પણ ખાવાપીવાતું તો તેનું તે જ રહેશે. વળી એમાંય જે તબિયત નરમ હોય તો ? તો, એકટાણાં, ઉપવાસ, દવાદાર અને દોડાદોડી.

“હું ખૂબ જ હમદર્દીથી આપ સૌને આ વાત કહી રહ્યો છું. દ્રોણગુરુ તો સૌને સરખી વિદ્યા શીખવતા પરંતુ અર્જુન છેલ્લે ખેસીને સૌથી વધુ વિદ્યા શીખી ગયો. અરે ! એકલવ્ય તો ગુરુજીની મૂર્તિ દ્વારા જ ખૂબ વિદ્યા શીખ્યો. આમ, હું કોઈનું નામ નથી દેતો પરંતુ દરેકે ઉપરોક્ત વાતો સમજી લેવાની છે.

‘આપણા પિતા પણ કંઈ લઈને નથી ગયા અને આપણે પણ કંઈ લઈ જઈ શકવાના નથી. આપું અલમસ્ત શરીર હોય તો પણ, એમાંય કોઈકે વાર કીડા પડી જવાના. કોઈકને પથા-

રીમાં જ પડ્યા રહેવાનું આવે. દરેકની કંઈકને કંઈક આવી જ સ્થિતિ થાય છે તો પછી શા માટે ચેતી ન જવું ?

“આપણે તો એમ જ વિચારતાં હોઈએ છીએ કે, ‘સત્યના પથ પર ચાલવાથી કદી પૈસાદાર થવાનું હશે ?’ પરંતુ જોટા રસ્તા ઉપર કે સાચા રસ્તા ઉપર ચાલીને પૈસા મેળવ્યા પછી પણ તે પૈસા સાથે લઈને થોડું (ઉપર) જવાય છે ? તમને જો આટલું ય ભાન ન હોય તો તમને કોણે ચેતવે ? આપણે તો ગાયત્રીનાં ઉપાસક, આપણી બુદ્ધિ આટલી તો ચાલવી જ જોઈએ કે આપણે નીચા સ્તરે ઊતરી ન જઈએ. આપણે કમાઈ કમાઈને કેટલા કમાઈ શકવાનાં? પણ એ ય જો જોટું કરીને કમાયાં હોઈશું તો તેનો ડાંખ સદાય રહેવાનો. આજે ધમ્મરોહણના પવિત્ર દિવસે ઉપરોક્ત વાતો ઇવનમાં બરાબર ઉતારીએ.”

પૂજ્યશ્રીના પ્રવચન બાદ ધમ્મરોહણનો સમય થઈ ગયો હોવાથી સૌ ગુરુભાઈજીને પોતપોતાના સ્થાન ઉપર ઊભાં થઈ ગયાં અને ગાયત્રી મંત્રના વાચિક જપ શરૂ કર્યાં. એક તરફ ગાયત્રી મંત્રનો જપ થઈ રહ્યો હતો અને ધમ્મનું આરોહણ થઈ રહ્યું હતું બ્યારે બીજી તરફ ઠોકરાંઓ આ સમયે ક્રટાક્રાંતના ભેરદાર ધડાકા-ભડાકાઓ સાથે આજના આ ધમ્મરોહણના કાર્યક્રમનો આનંદ માણી રહ્યાં હતાં.

ધમ્મરોહણના કાર્યક્રમ બાદ સૌએ ભોજન-પ્રસાદ લીધો. થોડો સમય આરામ કરી સૌ પોતપોતાની બસમાં ગોઠવાઈ ગયાં. ખંડેરાવપુરથી નીકળી સૌ નળસરોવર પહોંચ્યાં. ત્યાંનું પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય જોઈ પૂજ્યશ્રી આનંદવિભોર થઈ ગયા અને સૌને આસપાસમાં હરવાફરવાની રમ્મ આપી. સાંજે લગભગ પાંચ વાગ્યે સૌ નાનકડા બાગમાં ભેગાં થયાં. ત્યાં હજીયો નાસ્તો કરી સૌ પોતપોતાની બસમાં ગોઠવાઈ ગયાં અને સ્વસ્થાને રવાના થયાં. □

યોગી કેને કહેવાય ?

(ગીતાના શ્લોકોનો શુભરાતી અનુવાદ)
સંકલન-હેમંત મહેતા

જે પુરુષ શરીર છોડતાં પહેલાં આ લોકમાં જ કામ અને ક્રોધથી બચાવેલા આવેશને સહન કરવામાં સમર્થ છે તે યોગી છે અને તે જ સુખી છે. (૫ (૨૩))

જે પુરુષ કર્મકૃતિમાં આસક્તિરહિત છે તે સંન્યાસી અને યોગી છે, પણ જેમ અગ્નિને ત્યજનારો સંન્યાસી થતો નથી તેમ ક્રિયાનો ત્યાગ કરનારો યોગી થતો નથી. (૬ (૧))

શાસ્ત્રીય જ્ઞાન અને અનુભવયુક્ત જ્ઞાન વડે જેનું અંતઃકરણ તૃપ્ત છે, વિકારરહિત જેની સ્થિતિ છે, જેણે ઇન્દ્રિયોને સારી રીતે જીતેલી છે; માટી, પથ્થર અને સોનું જેને મન સરખાં છે તે યોગી યોગારૂઢ (સર્વ સંકલ્પ તજનારો,) છે એમ કહેવાય છે. (૬(૮))

જે યોગી સર્વભૂતોમાં સુખ અને દુઃખને પણ પોતાના દષ્ટાંતથી સમાન જુવે છે તે યોગી શ્રેષ્ઠ માન્યો છે. (૬ (૩૨))

હજારો મનુષ્યોમાંથી કોઈક જ મારી પ્રાપ્તિ માટે યત્ન કરે છે અને યત્ન કરનારો યોગીમાંથી પણ કોઈક જ મને તરવથી જાણે છે. (૭ (૩))

મનને મારામાં એકાગ્ર કરીને નિત્ય પરાયણ જે લકતો પરમ શ્રદ્ધા યુક્ત થઈને મને ભજે છે તેઓ અતિ ઉત્તમ યોગીઓ મારા માનેલા છે.

નિરંતર સંતોષ પામેલો, મન અને ઇન્દ્રિયો સહિત શરીરને વશ રાખનારો યોગી દૃઢ નિશ્ચય-વાળો, મારામાં મન-બુદ્ધિ અર્પણ કરનારો જે મારો ભક્ત છે તે મને પ્રિય છે. (૧૨ (૨))

આશ્રમના પાયાની ઈટ કોણુ બની શકે ?

“લોકેષણાને કેન્દ્રમાં રાખીને કાર્ય કરનારા-ઓનો અત્યારે તોટો નથી. અત્યારે તો એવી સૂઝબૂઝવાળાની જરૂર છે કે જેઓ એવું સમજે છે અને માને છે કે ઘીઝઝોનું કલ્યાણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આપણું કલ્યાણ થવાનું છે.” આવા લોકો જ આશ્રમનો પાયો બની શકે.

‘સાપ ગયા અને લિસોટા રહ્યા’ એ કહેવતની જેમ આશ્રમો, મઠો અને મંદિરોના આદર્શ સંસ્થાપકોની હયાતી નથી હોતી ત્યારે આશ્રમોમાં હાથ છે શેડલોક, વેડલોક અને પેટલોક અર્થાત્ ખૂબ પૈસાવાળા, મફતમાં મજૂરી કરવાવાળા મજૂરલોક-મજબૂરલોક અને ખૂબ ખાવાવાળા.

“પતન અને પરાવલંબનમાંથી કાઢવાં માટે જે આશ્રમોની સ્થાપના થઈ હોય તેમાં બ્યારે વિરુદ્ધ વર્તન બોવા મળે ત્યારે જરૂર એમ થાય કે આ આશ્રમો કરતાં આપણું ઘર ઘણું સારું. અસ્તુ.....”

અમારે ત્યાં જ્ઞાનક્ષેત્ર ચાલે છે

“નથી હું કોઈને મંત્ર આપતો કે નથી કોઈને કંઠી બાંધતો કે નથી કોઈને શિષ્ય બલાવતો. અમે જે કાંઈ બોલીએ છીએ તેમાંથી તમને જે સારું લાગે તેને મંત્ર સમજીને, જીવનમાં ઉતારીને મનુષ્યજીવન સારું કરી લ્યો. સર્વ પ્રેમીઓ અને જિજ્ઞાસુઓ માટે અમારાં દ્વાર હરદમ ખુલ્લાં છે. આપને જે બોધતું હોય તે અમારી પાસેથી પ્રાપ્ત ન થાય તો તમે ત્યાં જઈ શકો છો. બ્યાં તે મળતું હોય ત્યાં ગયા પછી બે એમ લાગે કે અહીં તો એટલું પણ નથી મળતું કે જેટલું યોગભિક્ષુ પાસેથી મળતું હતું, તો તમે નિખાલસ હૃદયે પાછા અમારી પાસે આવવામાં સંકોચ કરશો નહીં.”

રૂપચંદ્રા

‘અન્નક્ષેત્રમાં જેમ સર્વેને પોતાની જરૂરત પ્રમાણે અન્ન મળે છે, તેમ જ્ઞાનક્ષેત્રમાંથી સર્વેને પોતાની શ્રદ્ધા અને પોતાના પ્રયત્ન પ્રમાણે જ્ઞાન અર્થાત્ સાચી સમજણ મળે છે. અમારે ત્યાં ‘જ્ઞાનક્ષેત્ર’ અર્થાત્ ‘સમજક્ષેત્ર’ ચાલે છે. તેમાં સર્વેનો ભાગ છે. તેથી આપ પણ તેમાંથી અવશ્ય લો, પણ એટલું કે જેટલું પચી શકે. પાચનશક્તિ કરતાં અધિક લેવાથી અનેક પ્રકારના રોગ થઈ શકે છે અથવા મસ્તક ડામડોળ થઈ જાય. કદાચ તમે તમારી પાચનશક્તિ વિષે પણ અમને પૂછશો કે ‘અમને કેટલું પચશે?’ પણ તેનો જવાબ તમારે પોતાને જ ગોતી કાઢવો પડશે. અસ્તુ.”

‘યોગ’ ભિક્ષા લાવીએ, ‘ભિક્ષુ’ બની ગુરુદ્વાર મુમુક્ષુ જરૂર પામશે, સૌનો મુજમાં ભાગ

(પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીની “કાન્ત ચિન્તન” પુસ્તિકામાંથી સાબાર કે જેતું વિમોચન ગુરુપૂર્ણિમાના શુભદિવસે નિર્ધારિત છે.)

અધિકારી ક્યારે થઈશું

જેમને આપણે આપણા ગુરુ-સંત માનીએ છીએ તેમણે કદી આપણા પર ગુસ્સો કર્યો છે? ના, કદી નહીં.

એમ કેમ? આપણું વર્તન, આપણું જીવન એવું અણીશુદ્ધ આદર્શમય છે કે જેથી આપણા ગુરુજનોએ આપણને કદી કાંઈ કહેવું જ ન પડે? એમને કદી આપણા પર ગુસ્સો જ ન આવે એટલા આપણે અધિકારી થઈ ગયા છીએ?

ઉપરનો પ્રશ્ન ખૂબ જ વિચારવા જેવો અને ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

આપણે તો ક્ષણે ક્ષણે ભૂલ અને ગુનો કરતા હોઈએ છીએ પણ ઉદારતાની સાક્ષાત્ મૂર્તિ સમા ગુરુજનો આપણા અપરાધોને ધ્યાન પર

જ નથી લેતા, કારણ કે તેઓ જાણે છે કે આપણે કેટલા પાણીમાં છીએ! તેથી તેઓ આપણને પપલાવી-પપલાવીને રાખે છે. તેઓ સમજે છે કે આ અનધિકારી છુવો માંડ માંડ કલ્યાણપથ પર ડગલાં માંડતા થયા છે; તેમને કાંઈક અણુગમતું કહીશ તો ભાગી જશે.

શુરુજનોને જ્યારે ખાત્રી થઈ ગય છે કે ઘણો મારવા છતાંય, કઠોર વચન કહેવા છતાંય, લાફા મારવા છતાંય આપણે ભાગી નહીં જઈએ તેટલા અધિકારી છીએ, કલ્યાણનો કિંમતને તેટલી

સમજી શકવા છીએ ત્યાર પછી તેઓ આપણા અજ્ઞાનને જૂટી-ઝાપટીને સાફ કરી નાખે છે અને તે માટે શુસ્સાની જરૂર હોય તો તેઓ શુસ્સો કરે છે અને થપ્પડની જરૂર હોય તો થપ્પડ મારે છે.

શુરુજનો આપણા પર શુસ્સો કરવાની હિંમત કરી શકે તેટલા આપણે અધિકારી અને તેમના આત્મીય બનીએ. -યોગબિંદુ

* વિનંતી *

આર્થિક રીતે નબળા વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓ ટેકનીકલ એકેડમીમાં અભ્યાસ કરતા હોય તેઓને ટ્રસ્ટ આર્થિક સહાય આપે છે. આર્થિક સહાય મેળવવા ઈચ્છતા વિદ્યાર્થીઓએ સુવાચ્ય અક્ષરોમાં અરજી કરવી. સાથે ઓમ પરિવારના કોઈપણ બે સદ્ગૃહસ્થોની ભલામણ, કુટુંબની વાર્ષિક આવકનું પ્રમાણપત્ર, સ્કુલ કે કોલેજની ફી ભર્યાની પહોંચ તથા જે તે વર્ષનું શુભપત્રક સામેલ કરવાં જરૂરી છે.

આર્થિક રીતે નબળા દર્દીઓ કે જેઓ આર્થિક સહાય ઈચ્છતા હોય તેઓએ અરજી સાથે કુટુંબની વાર્ષિક આવકનું સર્ટીફિકેટ, ઓમ પરિવારના કોઈપણ બે સદ્ગૃહસ્થોની ભલામણ, ડોક્ટરનું સર્ટીફિકેટ તથા દવાનાં ખીલો રજુ કરવા જરૂરી છે.

ઉપરની સહાય આપવા માટેની લાયકાત ટ્રસ્ટ નક્કી કરશે.

અરજી નીચેના સરનામે કરવી.

સેક્રટરી

ઓમગુરુ પ્રેમસમર્પણ ધ્યાનબિંદુ પરિવાર ટ્રસ્ટ

૧/અ, પલિયડનગર સોસાયટી, નારણપુરા,

અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૩.

क्लेश, कर्म, कर्मों के फल और वासनाओं से विमुक्त ऐसा विशेष चेतन (वेही अक मात्र) श्रीश्वर हैं। श्रीश्वर संपूर्ण सर्वज्ञ हैं। श्रीश्वर त्रिकालिन गुरुओं के भी गुरु हैं; काल से अुन का छेदन-भेदन नहीं हो सकता। श्रीश्वर का नाम प्रणव (ओम्=ॐ) है। ओम् का मार्यक जप करने से आत्मसाक्षात्कार होता है और अन्नरायों का अभाव हो जाता है।

આ દાનસ્થાપક તથા
આધ્યાર્મિક વડા પ. પ.
ગુરુદેવ શ્રી યોગલિખ્ત

PRINTED BOOK

૩૦૨

To,

૩, ગંગાદેવ સોસાયટી,
મહાવાહ, અમદાવાદ

મહાવાહ, અમદાવાદ

મહાવાહ, અમદાવાદ

મહાવાહ, અમદાવાદ

પ્રકાશક અને પ્રાંતિકસ્થાપક :

શ્રીમત્ ગુરુ પ્રેમસમર્પણદાયનલિખ્ત પદ્મવટ દ્રસ્ટ
૧૨૮, શ્રીકૃષ્ણ સોસાયટી, રતનાપાકની પાછળ,
ઘાટશોડિયા રોડ, ઘાટશોડિયા, અમદાવાદ-૬૧.

(રજિ. નં. ૬/૪૪૧૬ તા. ૧૧-૫-૮૧)

આઈ.ટી.ઈ.સુ. ૮૦-૭૧ નં. એચ.કે.સુ.-III
૩૩-૧૧૭/૮૬-૬૦ માર્ચ ૧૯૬૨ સુધી

ગુરુપૂર્ણિમા

તા ૭ અને ૮ જુલાઈ-૯૦
કુંગરી - પાવાગઢ પાસે

લવાજમ દર :-

- વાર્ષિક સભ્ય (ભારતમાં) રૂ. ૧૦-૦૦
- આજીવન સભ્ય " રૂ. ૨૦૦-૦૦
- વાર્ષિક સભ્ય (પરદેશમાં) ૧૦ રૂાલર
- આજીવન સભ્ય " ૨૦૦ રૂાલર

લવાજમ મોકલવાનું સ્થળ :-

- (૧) ડા. સોમાભાઈ એ. પટેલ
૧-અ, પલિયડનગર,
સેન્ટ ગેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ રોડ,
નારણપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩.
- (૨) નૈષધ સી. વ્યાસ
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામખાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.

સૂચના :- લવાજમ ચેક દ્વારા અથવા મની-
ઓર્ડર દ્વારા "ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ"
ના નામે મોકલવું. સાથે આપનું
પૂરું નામ અને સરનામું સુવાચ્ય
અક્ષરોમાં લખી મોકલવું.

વાચકમિત્રોને :-

'રુતમ્ભરા'ને લગતો પત્રવ્યવહાર
નીચેના સરનામે કરવો.
શ્રી નૈષધભાઈ સી. વ્યાસ
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામખાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.

પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગલિખ્ત સાથેના
સંસ્મરણ તથા પ્રેરક પ્રસંગો આવકાર્ય છે.

જે સભ્યોનાં રહેઠાણનાં સ્થળ અહલાયાં હોય
તેમણે તેમના નવા રહેઠાણનું પૂરું સરનામું
લખી મોકલવું જેથી વ્યવસ્થાપકોને અંક
મોકલવામાં સરળતા રહે.